

LAPS/31/2025, 21.3.2025

Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (perheenyhdistäminen)

**Viite: Hallintovaliokunta tiistai 25.03.2025 klo 12.15 / HE
11/2025 vp / Lausuntopyyntö**

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitystä yleissopimuksen näkökulmasta.

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia. Esityksen mukaan oleskelulupa perhesiteen perusteella voitaisiin myöntää puolisolle vain, jos molemmat puoliset ovat vähintään 21-vuotiaita. Edellytystä ei kuitenkaan sovellettaisi Suomen kansalaiseen myönnettäessä oleskelulupa tämän puolisolle. Lisäksi esitetään, että kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saaneen alaikäisen henkilön perheenjäsenelle oleskelulupa voitaisiin pääsääntöisesti myöntää vain, jos tämän toimeentulo on turvattu. Kansainvälistä suojelua saaneen perheenkokoajan perheenjäsenelle ja muulle omaiselle oleskelulupa voitaisiin myöntää vain, jos perheenkokoaja on asunut Suomessa vähintään kaksi vuotta. Lapsen alaikäisyyden määrittämistä koskevaa säännöstä muutettaisiin Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisun johdosta, ja kansainvälistä suojelua saaneen henkilön perheenjäsenen oleskeluluvan epäämistä kansanterveydellisen syyn nojalla koskevaa säännöstä muutettaisiin Euroopan komission rikkomusmenettelyn johdosta.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lapsen oikeudet tulee turvata riippumatta lapselle myönnetystä suojeluasemasta.
- Esitetyt muutokset eivät ole linjassa kansainvälisten sopimusvalvontaelinten Suomalaisille antamien suositusten kanssa.

- Esitettyjen muutosten tarve tai tietoperustan pohja eivät välity esityksestä.
- Perusteluista ei käy yksiselitteisesti ilmi, miksi kahden vuoden asumisaikavaatimus on ulotettu koskemaan myös lapsia. Lapsen elämässä kaksi vuotta on hyvin pitkä aika.
- Lasten yhdenvertaisuuden kannalta on ongelmallista, että suojeluasemasta riippuen alaikäisyys määritellään eri tavoin.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Toimeentuloedellytys

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Kuten esityksessä on tunnistettu useassa kohtaa, edellyttää lapsen edun määrittäminen tapauskohtaista arviointia. Esityksessä korostetaan useassa kohtaa sitä, kuinka ulkomaalaislain keskeinen periaate on, että ulkomaalaisen maassa oleskelun tulee perustua turvattuun toimeentuloon (esim. s. 24). Lapsiasiavaltuutettu ei kiistä tätä, mutta muistuttaa, että ulkomaalaislain 1 §:ssä myös vahvistetaan lain tarkoituksiksi edistää myös kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen. Ulkomaalaislain 6 §:n lisäksi lapsen etu mainitaan useassa muussa ulkomaalaislain säännöksessä, mikä osaltaan korostaa hallintovaliokunnankin alleviivaamaa lapsen edun läpäisevää asemaa¹ ulkomaalaisasioissa. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa lisäksi ulkomaalaislain 6 §:n edellyttävän, että lapsen edun ohella huomiota kiinnitetään lapsen kehitykseen ja terveyteen. Perheenyhdistämisen on sekä lainvalmistelussa että tutkimuksissa todettu edistävän lapsen terveyttä.² Lisäksi lapsiasiavaltuutettu ilmaisee huolensa siitä, minkälainen paine esitetyistä muutoksista mahdollisesti aiheutuu sosiaalihuoltoon ja lastensuojeluun (s. 30, 36, 39).

Lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että esityksessä on tuotu esiin ihmisoikeuksien toteutumista valvovien elinten suosituksia (s. 71), mutta muistuttaa painokkaasti, että YK:n ihmisoikeuskomitean lisäksi myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on esittänyt huolensa perheenyhdistämistä koskevista käytännöistä, kuten perheenyhdistämisen oikeudellisista ja tuloihin liittyvistä esteistä ja vaatinut, että perheenyhdistämisen oikeudelliset ja tuloihin liittyvät esteet poistetaan, mahdollistamalla se kaikille pakolais- ja turvapaikanhakijalapsille

ilman syrjintää.³ Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa niin ikään, että myös Ruotsi, johon esityksessä viitataan (s. 46), on saanut lapsen oikeuksien komitealta huomautuksen koskien perheenyhdistämistä koskevaa sääntelyään. Komitea on vaatinut, että Ruotsi poistaa lainsäädännöstään elätysesedellytyksen sekä kolmen kuukauden aikarajan.⁴

Ehdotetussa sääntelyssä pakolaisasema on keskeinen tekijä siinä, onko lapsella oikeus perheenyhdistämiseen ilman toimeentuloedellytystä. Ulkomaalaislakiin esitetyillä muutoksilla pyritään siihen, että ainoastaan ilman huoltajaa maassa oleva alaikäinen pakolainen on yksiselitteisesti oikeutettu perheenyhdistämiseen ilman toimeentuloedellytystä, kun voimassa olevassa lainsäädännössä kyseinen oikeus on ulotettu koskemaan kaikkia alaikäisiä. Esityksessä todetaan, että käytännössä toimeentuloedellytyksen piiriin tulisivat lähinnä toissijaista suojelua saaneet ilman huoltajaa olevat alaikäiset, sillä tilapäistä suojelua saaneiden ilman huoltajaa maassa oleskelevien perheenjäsenet ovat lähtökohtaisesti itsekin oikeutettuja saamaan tilapäistä suojelua (s. 72). Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että toissijaisen suojeluaseman perusteella maassa oleskelevien lasten osalta on kuitenkin todettu, etteivät he voi palata koti- tai asuinmaahansa heitä uhkaavan vaaran vuoksi. Tämä seikka tunnistetaan myös hallituksen esityksessä: "oleskeluluvan toissijaisen suojelun tarpeen perusteella saaneet eivät lähtökohtaisesti voi palata kotimaahansa" (s. 59). Näistä lähtökohdista lapsiasiavaltuutettu kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten esityksessä valitut sääntelyratkaisut on perusteltu.

Esitettyä muutosta toimeentuloedellytyksen palauttamisesta perustellaan muun ohella ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrän kasvulla sekä kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten huoltajien myönteisten perhesidelupapäätösten lisääntymisellä (s. 24). Lapsiasiavaltuutettu kyseenalaistaa, onko esityksessä mainittu myönteisten lupapäätösten määrän kasvu sellainen objektiivinen ja hyväksyttävä peruste, jota Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) edellyttää arvioidessaan erilaisen kohtelun hyväksyttävyyttä etenkin, kun kyse on lapsista. EIT on perheenyhdistämistä käsitelleessä tapauksessa todennut sopimusvaltioilla olevan kyllä harkintamarginaalia arvioidessaan erilaisen kohtelun hyväksyttävyyttä samankaltaisissa tilanteissa, mutta marginaalin laajuus vaihtelee olosuhteiden, asiakysymyksen ja taustan mukaan.⁵ Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa EIT:n näkökannasta, jonka mukaan harkintamarginaali on kapeampi tilanteissa, joissa kyseessä on lapsen etu.⁶ Esitetyt perusteet sääntelylle eivät vakuuta lapsiasiavaltuutettua siitä, että käsillä on hyväksyttävä syy asettaa lapset suojeluaseman perusteella toisistaan poikkeavaan asemaan perheenyhdistämisessä.

Toimeentuloedellytyksen arvioidaan niin ikään ehkäisevän lasten käyttöä maahantulon välineinä (ks. esim. s. 36). Lapsiasiavaltuutettu jakaa esityksessä ilmaistun näkemyksen siitä, että lasten välineellistämistä on syytä ehkäistä. Lapsiasiavaltuutettu pitää kuitenkin lainvalmistelun tietoperusteisen vaikutusarvioinnin⁷ valossa hyvin erikoisena, että esityksessä ehdotetut muutokset perustuvat ilmeisesti pitkälti olettimiin pelkästään tilastotietoihin nojaten. Tietoperusteisen vaikutusarvioinnin kannalta toteamukset, kuten ”tilastojen pohjalta näyttää mahdolliselta, että Eurooppaan ja myös Suomeen lähetettäneen yksin lapsia” (s. 22) ovat kestävämpiä perusteluja lainsäädäntömuutoksille. Esityksessä todetaan tilastojen pohjalta, että em. välineellistämismenettelyä on pidettävä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen vastaisena. Lapsiasiavaltuutettu jakaa näkemyksen, mutta sen tietopohjaan vedoten toteaa olevan yleissopimuksen täytäntöönpanon kannalta ongelmallista, mikäli tiedot päätösten pohjana eivät ole riittäviä ja luotettavia.⁸ YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että ”sopimusvaltioiden pitäisi lisäksi harkita laadullisten tietojen keruuta, jotta ne voisivat analysoida asioita, joihin ei ole puututtu riittävästi, kuten ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten katoamiset ja ihmiskaupan vaikutukset”.⁹ YK:n lapsen oikeuksien komitea on antanut Suomelle viimeisimmissä loppupäätelmissään suosituksen tiedonkeruuhun liittyen alleviivaten muun ohella, että lapsiin liittyvä tiedonkeruu sisältää myös laadullisia indikaattoreita ja että tietoa käytetään lapsen oikeuksia koskevien politiikkojen ja hankkeiden muodostamiseen, valvontaan ja arviointiin.¹⁰

Lasten välineellistämistä koskevan väitteen tietoperusta on siis hyvin ohut eikä sitä avata esityksen perusteluissa. Lapsiasiavaltuutettu pitää tätä vakavana puutteena. Matti Haapaniemi on esimerkiksi vuonna 2023¹¹ todennut, että lasten käyttö maahantulon välineenä on verrattain harvinaista.¹² Esityksessä esitettyjen tilastojen perusteella ei ole pääteltävissä, että nyt tehtävillä muutoksilla olisi vaikutusta lasten mahdolliseen välineellistämiseen. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että lasten välineellistämisestä puhuttaessa on aina riskinä, että lasten oma toimijuus sivuutetaan.¹³ Lapsiasiavaltuutettu kiinnitti syksyn 2024 lausuntokierroksella huomiota siihen, ettei esitysluonnoksessa viitattu lainkaan tuoreeseen ulkomaalaislain 36 c §:n 1 momentin 4-kohtaan, jossa yksiselitteisesti todetaan, ettei perhesideperustaista oleskelulupaa myönnetä, mikäli on perusteltua aihetta epäillä lasta käytetyn maahantulon välineenä. Kyseisen lainkohdan valossa on epäselvää, mikä lisäarvo esitetyllä tiettyihin alaikäisiin ulottuvalla toimeentuloedellytyksellä katsotaan olevan. Nyt käsillä oleva esitys ei lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan tuota lisätietoa

sen osalta, millä tavalla toimeentuloedellytyksen katsotaan täydentävän lasten välineellistämisen ehkäisyä. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että ulkomaalaislain tuoreehko 36 c §:n 1 momentin 4-kohta on muotoilultaan selkeä, eikä esityksen toteamusta ”voidaan arvioida, että sääntelyn täydentäminen toimeentuloedellytyksellä ilmiön kitkemiseksi on perusteltua” (s. 23) perustella mitenkään. Jää siis erittäin epäselväksi, onko ehdotetulle sääntelylle ensinnäkin hyväksyttävä peruste ja toiseksi todellinen tietoperustainen tarve huomioiden muu voimassa oleva sääntely.

Tietopohjaan liittyvien puutteiden osalta lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomiota myös siihen, ettei esityksessä huomioida esimerkiksi konfliktien määrän kasvua tekijänä, joka vaikuttaa maahan saapuvien suojelua hakevien määrään. Vuonna 2023 kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden määrä oli historiallisen suuri.¹⁴ Myös Maahanmuuttovirasto on arvioinut pitkittyneiden konfliktien vaikuttavan turvapaikanhakijoiden määrään tulevaisuudessa.¹⁵

Lapsiasiavaltuutettu alleviivaa esityksessäänkin (ks. esim. s. 23, 32, 59) todettua tosiasiaa, että alaikäisen perheenkokoajan mahdollisuudet täyttää toimeentuloedellytykset ovat erittäin rajalliset. Esitysluonnokseen nähden on tervetullut muutos, ettei toimeentuloedellytyksen palauttamista enää tarkastella yhdenvertaisuutta lisäävänä tekijänä lapsi- ja aikuisväestön välillä. Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että Suomen lainsäädäntö rajoittaa huomattavasti lasten mahdollisuuksia käydä töissä ja ansaita, eli lapset ja aikuiset eivät ole toisiinsa nähden vertailukelpoisessa asemassa tienaamismahdollisuuksiensa suhteen. Lapset tarvitsevat vajaavaltaisina ja aikuisväestöä heikompana ryhmänä erityistä suojelua ja huolenpitoa, jonka johdosta esityksessäänkin mainittu perustuslain 6 §:n 3 momentti pikemminkin mahdollistaa tarvittavan positiivisen erityiskohtelun lasten tasa-arvoisen aseman turvaamiseksi aikuisväestöön nähden.¹⁶

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että vaikka ehdotettujen muutosten jälkeen laki salliikin toimeentuloedellytyksestä poikkeamisen ulkomaalaislain 39 §:n perusteella lapsen edun niin vaatiessa, on esitys soveltamiskäytäntöä ajatellen osin ristiriitainen. Esityksessä tuodaan esiin, että vuonna 2022 valmistellun ja vuonna 2023 voimaantulleen lakimuutoksen, jolla toimeentulovaatimus poistettiin, yhtenä tavoitteena oli saattaa lainsäädäntö vastaamaan vakiintunutta ratkaisukäytäntöä (s. 21). On oletettavaa, ettei ratkaisukäytäntö muutu radikaalisti huomioiden juuri ulkomaalaislain 39 § ja lapsen edun ensisijaisuus. Jää epäselväksi, miksi lainsäädäntö halutaan nyt eriyttää ratkaisukäytännöstä.

Lapsiasiavaltuutettu alleviivaa, että vaikka kansainvälisen oikeuden ja EU-oikeuden sisältämät velvoitteet sinänsä sallivatkin sen, että pakolaisaseman saaneilla on eri oikeuksia muihin kansainvälistä suojelua saaneihin henkilöihin nähden, on YK:n lapsen oikeuksien komitea painottanut lapsen oikeuksien turvaamista suojeluasemasta riippumatta. ”Valtioiden tulisi varmistaa, että lapsia kohdellaan kansainvälisen siirtolaisuuden yhteydessä ennen kaikkea lapsina. Yleissopimusten sopimusvaltiot ovat velvollisia noudattamaan yleissopimuksissa vahvistettuja velvollisuuksiaan kunnioittaa ja suojella lasten oikeuksia kansainvälisen siirtolaisuuden yhteydessä ja turvata ne riippumatta lasten tai heidän vanhempiensa tai laillisten huoltajiensa siirtolaisasemasta.”¹⁷ Syrjimättömyyden näkökulmasta lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että kaikilla kansainvälisessä siirtolaisuudessa osallisina tai sen vaikutusten kohteena olevilla lapsilla on oikeus nauttia oikeuksistaan riippumatta lasten tai heidän vanhempiensa, siirtolaisasemasta/oleskeluoikeusasemasta.¹⁸ Onkin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kannalta hyvin ongelmallista, että lapsia asetetaan suojeluasemansa perusteella eri asemaan perheenyhdistämiskysymyksissä perustelematta ratkaisua kestävästi.

Asumisaikavaatimus

Kahden vuoden asumisaikavaatimuksen osalta lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että lapsen etu on huomioitu ja mainittu nimenomaisena poikkeamisperusteena pykälätasolla. Esityksen perusteella lapsiasiavaltuutetulle jää kuitenkin epäselväksi, miksi kahden vuoden asumisaikavaatimus on ylipäänsä ollut tarpeen ulottaa koskemaan myös lapsia. Asumisaikaa koskevissa perusteluissa (s. 24-25) keskitytään nimittäin lähes pelkästään luomeavioliittojen ehkäisyyn, eikä siinä ole tuotu esiin, miten asumisaikavelvoitetta on arvioitu lapsen oikeuksien näkökulmasta, vaikka esimerkiksi toissijaista suojelua saaneiden henkilöiden osalta yli puolet oleskeluluvan saaneista perheenjäsenistä oli toissijaista suojelua saaneiden perheenkokoajien lapsia (s. 25). Vaikutukset lapsiin -osiossa kysymystä käsitellään hieman, ja lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että esityksen perusteluissa on painotettu perheenyhdistämisen vaikutuksia etenkin lasten hyvinvointiin sekä mahdollisuutta poiketa asumisaikavaatimuksesta lapsen edun perusteella (s. 36-37).

Alaikäisyyden määritelmä

Lapsiasiavaltuutettu pitää perusteltuna, että ulkomaalaislain 38 §:ään lisätään 3 momentti, joka selventää alaikäisyyden tulkintaa niissä tilanteissa, joissa perheenkokoajana toimivalle huoltajalle on annettu turvapaikka, mutta perheenyhdistämistä turvapaikan antamisen jäl-

keen hakevasta lapsesta on tullut täysi-ikäinen ennen turvapaikan antamista huoltajalle. Toissijaista tai tilapäistä suojelua saaneiden sekä kiintiöpakolaisten perheenkokoajana toimivien huoltajien lasten alaikäisyyden määrittäminen jäisi kuitenkin soveltamisalan ulkopuolelle. Lapsiasiavaltuutettu pitää valittua sääntelyratkaisua soveltamisalan rajaamisesta vähintäänkin valitettavana.

Ulkomaalaislain 38 §:ään ehdotettujen muutosten seurauksena ilman huoltajaa tulleet lapset ovat alaikäisyyden määrittelyn osalta eri asemassa suhteessa toisiinsa riippuen siitä, onko heillä turvapaikka vai saavatko he suojelua muulla perusteella. Muutoksilla siis heikennetään lasten oikeuksia, ja esityksen perusteluissa asia kuitataan Euroopan unionin tuomioistuimen perheenyhdistämisdirektiivin tulkintaa koskevalla ratkaisulla asiassa C-550/16. Lapsiasiavaltuutettu toteaa, ettei Suomella ole direktiiviin tai EU:n oikeuskäytäntöön perustuvaa estettä toimia asiassa lapsimyönteisemmin. Heikennettäessä lasten oikeuksia tulisi tähän lopputulokseen päätyminen vähintäänkin perustella kestäväällä tavalla siten, että perusteluista käy ilmi, miksi Suomi on katsonut oikeutetuksi, että sellaisten ilman huoltajaa saapuneiden alaikäisten, jotka eivät ole saaneet turvapaikkaa, alaikäisyys määritellään eri tavalla kuin turvapaikan saaneiden osalta.

Edellä mainittu huomioiden lapsiasiavaltuutettu pitää esityksessä vaikutukset perhe-elämän suojaan -otsikon alla esitettyä väitettä *"alaikäisyyden määritelmää koskevalla muutoksella edistetään perhe-elämän suojan toteutumista ja laajennetaan perheenyhdistämisen mahdollisuuksia"* (s. 32) jokseenkin harhaanjohtavana. Kyseistä vaikutusarviointikohtaa olisi selvyiden vuoksi aiheellista tarkentaa vähintäänkin siten, että siitä käy ilmi esitettyjen muutosten olevan myönteisiä, tai pikemminkin neutraaleja, ainoastaan turvapaikan saaneen ilman huoltajaa tulleen alaikäisen osalta.

Jyväskylässä 21.3.2025

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Sonja Vahtera
juristi

-
- ¹ HaVM 4/2004 vp - HE 28/2003 vp HE 151/2003 vp.
- ² Ks. esim. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta, HE 100/2022 vp, s. 21.
- ³ YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomea koskevat loppupäätelmät vuodelta 2023 (CRC/C/FIN/5-6), kohdat 38 ja 39.
- ⁴ YK:n lapsen oikeuksien komitean Ruotsia koskevat loppupäätelmät vuodelta 2023 (CRC/C/SWE/CO/6-7), kohta 43(e).
- ⁵ Ks. *Hode ja Abdi v. Yhdistynyt Kuningaskunta*, 22341/09, 6.11.2012, kohdat 45 ja 52.
- ⁶ *C.E & muut v. Ranska*, 29775/18 & 29693/19, 24.3.2022, kohta 100.
- ⁷ ”Hallitus edistää lainvalmistelun laadukasta ja tietoperusteista vaikutusarviointia sekä sääntelykeinojen punnintaa.” Vahva ja välittävä Suomi - Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58, s. 9.
- ⁸ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 5 (2003) lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleiset täytäntöönpanotoimenpiteet (4 artikla, 42 artikla ja 44 artiklan 6 kohta), CRC/GC/2003/5, kohta 48.
- ⁹ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 6 (2005) ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelu kotimaansa ulkopuolella, CRC/GC/2005/6, kohdat 98-100.
- ¹⁰ CRC/C/FIN/5-6, kohta 10.
- ¹¹ Esityksen mukaan ”ilman huoltajaa tulleiden turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut vuonna 2023 merkittävästi suhteessa vuoteen 2022” (s. 21). Toisaalta esityksessä samalla tunnustetaan, että jo aiempina vuosina alkaneeseen kasvuun vaikuttaneita syitä voi olla monenlaisia, ja että toimeentuloedellytyksen poistamisen vaikutusta kasvaneisiin hakemusmääriin ei ole mahdollista arvioida varmuudella. Vuonna 2024 hakemusmäärät kuitenkin laskivat (s. 22).
- ¹² Haapaniemi: *Lapsen edun huomioon ottamisesta ulkomaalaislain oleskeluoikeutta koskevista asioista*, Edilex asiantuntija-artikkeli 2023/15, s. 4.
- ¹³ YK:n lapsen oikeuksien komitea on alleviivannut lapsen aktiivisen toimijuuden kunnioittamista. CRC/GC/2003/5, kohta 12.
- ¹⁴ Ks. Euroopan unionin turvapaikkavirasto: Turvapaikkaraportti 2024 -Vuosikertomus turvapaikkatilanteesta Euroopan unionissa (TIIVISTELMÄ), Kesäkuu 2024, s. 7.
- ¹⁵ Ks. esim, Maahanmuuttoviraston tiedotteet vuosilta 2024 ja 2025: [Maahanmuuton tilastot 2023: Maailman konfliktien ja talouden taantuman vaikutukset maahanmuuttoon](#), 31.1.2024 sekä [Maahanmuuton tilastot 2024: Kansainvälisen suojelun hakemusmäärät reilussa laskussa – opiskelijahakemusten määrä ennätyskorkea](#), 30.1.2025.
- ¹⁶ Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta, HE 309/1993 vp, s. 45.
- ¹⁷ Siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia käsittelevän komitean ja YK:n lapsen oikeuksien komitean yhteinen yleiskommentti nro 22 (2017) lasten ihmisoikeuksia koskevista yleisperiaatteista kansainvälisen siirtolaisuuden yhteydessä (CMW/C/GC/3 – CRC/C/GC/22), kohta 11.
- ¹⁸ CMW/C/GC/3 – CRC/C/GC/22, kohta 21.